

HALLITUKSEN JA TOIMITUSJOHTAJAN OIKEUDET JA VASTUU OSAKEYHTIÖSSÄ

Seppo Villa

HALLITUKSEN JA
TOIMITUSJOHTAJAN
OIKEUDET JA VASTUU
OSAKEYHTIÖSSÄ

Kauppakamari

© Helsingin Kamari Oy ja tekijä

2., uudistettu painos

ISBN 978-952-418-049-8 (painettu kirja)

ISBN 978-952-418-050-4 (e-kirja)

ISBN 978-952-418-051-1 (Ammattikirjasto)

Taiton suunnittelu: Mikko Puranen

Kannen suunnittelu: Tapani Taulu

Sivun valmistus: NotePad Ay

Paino: MeediaZone 2025

ESIPUHE

Teoksen 2., uudistettu painos perustuu pitkäaikaiseen kokemukseeni osakeyhtiöiden erilaisista varojen käytön ja jakamisen käytännön tilanteista. Varsin tai kenties jopa turhan usein kokemusta on karttunut tilanteista, joissa on jouduttu jälkikäteen selvittämään tapahtumia sen arvioimiseksi, onko yhtiön varojen käyttö ollut osakeyhtiölain mukaista vai sen vastaista. Osakeyhtiölain vastainen varojenkäyttö voi olla laitonta varojenjako, jolloin kyseiset oikeustoimet eivät välttämättä sido yhtiötä ja varoja osakeyhtiölain vastaisesti saanut on voinut joutua ne palauttamaan.

Joskus laittomaksi varojen käytöksi katsottavia tilanteita joudutaan arvioimaan myös yhtiön johdon vahingonkorvausvastuun näkökulmasta. Tällaiseksi tilanne on voinut kehittyä, kun määräysvalta yhtiössä vaihtuu tai yhtiö menee konkurssiin. Kuten tiedämme, jälkikäteen tilanteet näyttävät usein siltä, miltä ne ulkopuolisen silmin näyttävät. Siksi yhtiöiden johdon on tunnistettava ne oikeustoimet, joita tehtäessä on erityisesti varmistettava, että ne täyttävät osakeyhtiölain edellytykset varojen käytölle tai varojen jakamiselle, ja toimittava osakeyhtiölain edellyttämällä tavalla.

Tämä teos on kirjoitettu niin, että se tarjoaa osakeyhtiön johdolle oikeudellisen kehyksen, jonka avulla yhtiön tekemiä oikeustoimia arvioidaan siinä tarkoituksessa, että vältettäisiin päätöksenteossa osakeyhtiölain vastaisuudet. Vastaavasti teos antaa yhtiön velkojille, erityssaneerauksessa olevan yhtiön selvittäjille ja konkurssipesän-

hoitajille apuvälineitä tilanteiden hahmottamiseen insolvenssi-oikeudellisten mekanismien lisäksi.

Teoksen keskeisiä käsitteitä ovat varojen käyttö, (hyväksyttävä) liiketoiminnallinen peruste, yhtiön etu ja yhtiön toiminnan tarkoitus sekä laitton varojenjako. Praktisesti sanottuna kysymys on yhtiön toiminnassa sallittujen ja kiellettyjen toimien ja päätösten rajanvedosta sekä kiellettyjen toimien seuraamuksista.

Poikkeuksena aikaisempaan kirjoituskäytäntööni, tätä teosta ei ole saatettu päätökseen Napapiirin pohjoispuolella, vaan tällä kertaa 60° 27' pohjoista leveyttä etelämpänä.

1.10.2025

Seppo Villa

SISÄLLYS

Esipuhe	5
1 Johdanto	17
1.1 Kirjan aihepiiri ja rajaukset	17
Corporate governance eli hyvä hallintotapa	17
Mistä on kysymys?	18
1.2 Yleiset lähtökohdat	19
Erilaisia osakeyhtiöitä	19
1.3 Oikeuskelpoisuus ja oikeustoimikelpoisuus	21
Rekisteröinnin merkitys	21
1.4 Yhtiön päätöksenteko ja edustaminen	22
Hallitus ja toimitusjohtaja	22
Osakkeenomistaja ja yhtiökokous	23
1.5 Omaisuuden itsenäisyys	24
2 Yhtiön hallinto	25
2.1 Hallinnon järjestäminen	25
Osakeyhtiölaki ja yhtiöjärjestys	25
Hallinnointikoodi 2025	25
Muu sääntely	27
2.2 Osakeyhtiön hallinnointia koskevan sääntelyn tarkoitus	27
Toimivaltaisen yhtiöelimen osoittaminen	27
Oikeustoimien sitovuuden arviointi	28
2.3 Hallintomallit	28
Lain olettamasäännökset	29

2.4	Pakottavat ja sopimuksenvaraiset säännökset	30
2.5	Lakiin perustuvia hallituksen ja toimitusjohtajan tehtäviä	33
	Hallituksen tehtävät	33
	Hallituksen tehtävät pörssiyhtiössä ja yleisen edun kannalta merkittävässä yhtiössä	33
	Toimitusjohtajan tehtävät	34
2.6	Valio- ja toimikuntajärjestelyt	34
	Osakeyhtiölain mukainen tarkastusvaliokunta	34
	Hallinnointikoodin mukaiset valio- ja toimikunnat	35
3	Yhtiön johto	37
3.1	Yleistä	37
	Hallitus, toimitusjohtaja ja hallintoneuvosto	37
	Johdon oikeudellinen asema	38
	Johtoon kuulumattomat	40
3.2	Osakeyhtiön hallitus	41
	Hallituksen jäsenten lukumäärä ja monimuotoisuus	41
	<i>Yhtiöjärjestyksen määräykset</i>	41
	<i>Pörssiyhtiö</i>	42
	<i>Hallinnointikoodin suositukset</i>	42
	Hallituksen varajäsenet	43
	<i>Varajäsenyyden luonne</i>	43
	<i>Varajäsenen edustamisoikeus</i>	44
	Hallituksen jäsenten kelpoisuusvaatimukset	45
	<i>Kelpoisuuden menettäminen</i>	46
	Hallituksen jäsenten valinta	47
	<i>Yhtiökokous valitsee</i>	47
	<i>Määräys yhtiöjärjestyksessä</i>	48
	<i>Suostumus</i>	48
	Hallituksen jäsenen riippumattomuus pörssiyhtiössä	48
	<i>Hallinnointikoodin suositus</i>	48
	<i>Riippumattomuus merkittävästä osakkeenomistajasta</i>	49
	<i>Kokonaisarvio</i>	51
	Hallituksen jäsenen toimikausi	51
	<i>Lain olettasäännös</i>	51
	<i>Hallinnointikoodin suositukset</i>	52
	Hallituksen jäsenyyden rekisteröinti	52

Hallituksen jäsenen eroaminen	53
<i>jäsenellä aina oikeus erota</i>	53
<i>Eroilmoitus</i>	53
Hallituksen jäsenen erottaminen	54
Hallituksen täydentäminen	55
3.3 Hallituksen puheenjohtaja	55
Valinta	55
Varapuheenjohtaja	56
Toimitusjohtaja hallituksen puheenjohtajana	57
3.4 Toimitusjohtaja	57
Pörssiyhtiön toimitusjohtaja	57
3.5 Hallintoneuvosto	58
4 Johdon tehtävät	59
4.1 Lähtökohdat	59
4.2 Hallituksen yleiset tehtävät	60
Yleistoimivalta	60
Huolellisuusvaatimus	62
Kirjanpidon ja varainhoidon valvonta	62
4.3 Toimitusjohtajan yleiset tehtävät	64
Toimitusjohtajan yleistöimivalta	64
4.4 Tehtävien jako hallituksen ja toimitusjohtajan välillä	67
Toimitusjohtajan alisteisuus hallitukselle	67
4.5 Yleisten tehtävien siirtäminen	68
Määräys yhtiöjärjestyksessä	69
Yksimieliset osakkeenomistajat	69
Hallituksen siirtopäätös	69
4.6 Hallituksen erityiset tehtävät	70
Erillinen sääntely	70
Erityiset tehtävät	71
4.7 Tehtävien jakaantuminen hallituksen jäsenten välillä	72
Ei sääntelyä osakeyhtiölaissa	72
Hallituksen kollegiaalisuus	72
4.8 Hallituksen tehtävät pörssiyhtiössä ja muussa yleisen edun kannalta merkittävässä yhtiössä	74
Yleisen edun kannalta merkittävä yhteisö	74
Hallituksen laissa määrätyt tehtävät	74
Pörssiyhtiön palkitsemisraportti	75

4.9	Tarkastusvaliokunta yleisen edun kannalta	
	merkittävässä yhtiössä	76
	Hallinnointikoodin suositukset	76
4.10	Toimivallanjako hallituksen ja yhtiökokouksen välillä	77
	Yhtiökokouksen toimivalta	77
4.11	Erityiset siirtotilanteet	78
	Epätavalliset ja laajakantoiset asiat	78
	Yhtiön liiketoiminnan myyminen	79
4.12	Hallituksen valvontavastuu oman pääoman määrästä	80
	Negatiivinen oma pääoma	81
	Pääomalaina	81
	Julkinen yhtiö	82
4.13	Velvollisuus ilmoittaa konsernisuhteesta	82
4.14	Sopimus ainoan osakkeenomistajan kanssa	84
	Lähipiiri	84
	Pörssiyhtiön lähipiiri	85
4.15	Kielto noudattaa osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen	
	vastaista päätöstä	85
5	Hallituksen päätöksenteko	87
5.1	Yleiset lähtökohdat	87
	Yksi jäsen	87
	Useita jäseniä	88
	Pörssiyhtiö	88
5.2	Yhtiön etu	89
	Jäsenen tehtävä ajaa yhtiön etua	89
	Suhde kaikkien osakkeenomistajien etuun	89
	Yhdenvertaisuusperiaate	90
5.3	Kokoukseen osallistuminen	92
	Jäsenen osallistumisoikeus	92
	Osallistuminen teknisen apuvälineen avulla eli etäosallistuminen	93
5.4	Hallituksen kutsuminen koolle	94
	Kutsutapa	94
	Koolle kutsuminen jäsenen tai toimitusjohtajan vaatimuksesta	94
	Erityinen tilanne	95

5.5	Muiden kuin hallituksen jäsenten läsnäolo hallituksen kokouksessa	95
	Toimitusjohtaja	95
	Tilintarkastaja ja mahdollinen kestävyysraportointi-tarkastaja	96
	Hallintoneuvoston jäsen	97
	Muut henkilöt	97
	<i>Ulkopuoliset asiantuntijat</i>	97
	<i>Osakkeenomistaja</i>	98
5.6	Päätöksen tekeminen	98
	Hallituksen kollegiaalisuus	98
	Päätösneuvottelut	98
	Päätösvaltaisuus	99
	<i>Päätösvaltaisuuden laskeminen</i>	100
	Tasatulos äänestyksessä	100
	Hallituksen päätös kokousta pitämättä	100
	Hallituksen päätösten pätemättömyys	101
	<i>Muotovirhe</i>	101
	<i>Sisältövirhe</i>	102
	<i>Kenellä kanneoikeus?</i>	102
	<i>Oikeusvaikutukset</i>	103
5.7	Hallituksen pöytäkirja	104
	Laatimisvelvollisuus	104
	Päätöspöytäkirja	104
	Liitteet	104
	Eriävä mielipide	105
	Numerointi	105
	Julkisuus	105
5.8	Salassapitovelvollisuus	106
	Julkistettavat tiedot	106
	Hallitustiedot	106
	Liikesalaisuudet	108
6	Esteellisyys	110
6.1	Hallituksen jäsenen esteellisyys	110
	Esteellisyyden soveltamisala	110
	Esteellisyyssääntelyn syyt	111
	Läheiset	112
	Kielto osallistua asian käsittelyyn	112

	Seuraamukset esteellisen jäsenen osallistumisesta päätöksentekoon	112
	Osallistuminen asian täytäntöönpanoon	113
	Lojaliteettivelvollisuus	113
	Esteellisyys tunnistaminen	114
	Jäsenen itseensä liittyvät esteellisyystilanteet	114
6.2	Yhtiön ja muun tahon väliset esteellisyystilanteet	115
	Olennainen etu	115
	Ristiriita yhtiön edun kanssa	116
6.3	Pörssiyhtiön hallituksen jäsenen esteellisyys	116
	Lähipiiri	117
	Lähipiiritoimi	117
	Oikeustoimen tavanomaisuus	119
	Oikeustoimen markkinaehtoisuus	119
6.4	Yli puolet tai kaikki hallituksen jäsenistä esteellisiä	119
6.5	Intressijäävi	121
	Määritelmä	121
	Konsernisuhde	121
	Lojaliteettivelvollisuus	124
	Vahingonkorvausvastuu	125
6.6	Toimitusjohtajan esteellisyys	125
6.7	Hallintoneuvoston jäsenen esteellisyys	126
6.8	Esteellisyys yhtiökokouksessa	126
	Tausta	126
	Tyypilliset esteellisyystilanteet	127
	Korvauskanteesta päättäminen	128
	Vastuuvapauden epääminen	129
	Muut tilanteet	130
	Kaikki osakkeenomistajat esteellisiä	130
6.9	Esteellisyys pörssiyhtiön yhtiökokouksessa	131
	Kytkös lähipiirisääntelyyn	131
	Tyypitilanteita	132
	Soveltamisrajoitukset	132
7	Palkitseminen	134
7.1	Hallituksen jäsenten palkitseminen	134
	Ennakkoperinnän alainen tulo	134
	Yhtiökokouksessa määrätty	136

	Eri palkitsemistapoja	136
7.2	Hallituksen jäsenten palkitseminen pörssiyhtiössä	138
	Perustuminen palkitsemispolitiikkaan	138
	Yhtiökokouksen päätös neuvoa-antava	138
	Jos yhtiökokous ei kannata palkitsemispolitiikkaa	138
	Poikkeaminen yhtiökokoukselle esitetystä palkitsemispolitiikasta	139
	Palkitsemisraportti	140
7.3	Toimitusjohtajan palkitseminen	140
8	Yhtiön edustaminen	142
8.1	Yleiset lähtökohdat	142
8.2	Edustamisen muoto	143
8.3	Yhtiön edustajat	143
	Hallitus ja toimitusjohtaja	144
	Yhtiön muu edustaja	146
	Edustamisoikeuden rajoitus – kollektiivirajoitus	146
	Prokuristi	147
	Asemavaltuutus ym. tilanteet	147
9	Edustajan kelpoisuus ja toimivalta	149
9.1	Lähtökohdat	149
	Oikeustoimien sitomattomuus	149
	Kelpoisuus	150
	Toimivalta	151
9.2	Kelpoisuuden ylitys	152
	Kelpoisuuden rajat	153
	Osakeyhtiölain vastainen toiminta	153
	Toimiminen yhtiön toiminnan tarkoituksen vastaisesti	154
	Laiton varojenjako	156
	Pakottavan sääntelyn vastaisuus	157
	<i>Velvollisuus tuntea pakottavat säännökset</i>	157
	Oikeuskäytäntöä	158
9.3	Edustaja toiminut vastoin OYL 6:27.1:ssä tarkoitettua rajoitusta	162
9.4	Toimivallan ylitys	162
	Toimivallan määräytyminen	163
	Todistustaakan jakaantuminen	164

9.5	Oikeustoimen sitomattomuuden seuraamukset	165
	Palautusvelvollisuus	165
10	Liiketoimintapäätösten oikeudellinen kehikko	167
10.1	Lähtökohdat	167
	Huolellisuusvaatimus	168
	Yhtiön edun mukaisuus	169
10.2	Yhtiön toiminnan tarkoitus	169
	Osakkeenomistajat määrittävät yhtiön toiminnan tarkoituksen	171
10.3	Yhtiön etu	172
	Osakkeenomistajakeskeisyys	172
	Voiton käsite	172
	Yhteiskuntavastuu?	173
	Johdon lojaliteettivelvollisuus	174
	Liiketoimintapäätösten sisältö	174
10.4	Varojen jako	176
	Sallitut varojenjakotavat	176
	Kielletyt varojenjakotavat	177
	Varojen käytön vastikkeellisuus ja varojenjaon vastikkeettomuus	179
	Muu liiketapahtuma	179
	Liiketaloudellinen peruste	181
	Yhtiön varojen väheneminen tai velkojen lisääntyminen	183
	Oikeustoimen oikeasuhteisuus toiminnan tarkoitukseen	184
	Oikeus poiketa liiketaloudellisesta perusteesta	184
	<i>Velkojien suojan loukkaamattomuus</i>	185
	<i>Jaettavissa oleva vapaa oma pääoma</i>	185
	Yhteen veto OYL 13:1.3:n soveltamisesta	186
11	Ongelmallisia liiketoimintapäätöstilanteita	187
11.1	Johdanto	187
	Milloin liiketoimi ei sido yhtiötä?	188
11.2	Konserniavustus	189
	Erillisyyhtiöperiaate	189
	Konsernitoimintaympäristön merkitys	191
	Konserniavustuksen tavoitteet	191
	Konserniavustuksen vero-oikeudelliset edellytykset	191
	Konserniavustuksesta päättäminen	193

	Konserniavustus osakeyhtiölain kontekstissa	193
	Liiketaloudellinen peruste	195
	Yhdenvertaisuusperiaate ja konserniavustus	197
11.3	Kielletty rahoitusapu	198
	Seuraamukset rahoitusapukiellon rikkomisesta	201
	Poikkeus rahoitusavun kiellosta	203
11.4	Velan antaminen kolmannelle	204
	Miksi antaa velkaa kolmannelle?	204
	Päätös velan antamisesta	205
	Liiketaloudellinen peruste	205
	Johdon velvollisuudet	208
	Yhteenveto	210
11.5	Vakuuden antaminen toisen vastuusta	210
	Miksi antaa vakuutta toisen vastuusta?	210
	Erillisyyhtiöperiaate	211
	Laiton varojenjak	212
	Kaikkien osakkeenomistajien suostumus	216
	Jakovara	216
11.6	Pääomalainan koron ja pääoman takaisinmaksu	217
	Pääomalainan luonne	217
	Vähimmäisehdot	217
	Takaisinmaksun edellytykset	218
	Seuraamukset pakottavien rajojen rikkomisesta	223
11.7	Markkinaehtoperiaatteesta poikkeaminen	225
11.8	Kielto panna täytäntöön osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaista päätöstä	226
	Kiellon sisältö	226
	Hallituksen tutkimisvelvollisuus	227
	Milloin yhtiökokouksen päätös on pätevä?	227
	Tuomion sisältö	229
	Esimerkki: yhdenvertaisuusperiaatetta loukkaava suunnattu osakeanti	229
12	Seuraamukset osakeyhtiölain vastaisista päätöksistä	237
12.1	Oikeustoimen sitomattomuus	237
12.2	Varojen palautusvelvollisuus	239
12.3	Palautusvelvollisuuden ja oikeustoimen sitomattomuuden suhde	241

12.4 Laiton varojenjakso ja vastasaatavan	
kuittauskelvottomuus	244
12.5 Johdon osakeyhtiöoikeudellinen korvausvastuu	247
Osakeyhtiöoikeudellisen korvausvastuun yleiset edellytykset	247
Syy-yhteys	248
Ennakoitavuus	249
Tuottamusarviointi osakeyhtiöoikeudellisessa kontekstissa	249
Liiketoimintapäätösperiaate	250
Vahingonkorvauskanteen nostaminen	252
Päätöksenteko yhtiössä	252
Esteellisyyden merkitys	253
Osakkeenomistajien oikeus ajaa kannetta yhtiön hyväksi	253
Edellytykset	254
Yhtiön kuuleminen	255
Oikeudenkäyntikulut	255
Kanneaika	256
Kanneoikeuden vanhentuminen	256
12.5 Johdon rikosoikeudellinen vastuu	257
Osakeyhtiörikos	257
Tahallisuusvaatimus	257
Osakeyhtiölain vastaisuus	258
Osakeyhtiörikoksen vanhentuminen	259
12.6 Velallisen rikokset	259
Kirjallisuutta	262
Lyhenteet	264
Oikeustapaushakemisto	265